

Opgave 4 Opsporingsberichtgeving

Bij deze opgave horen de teksten 8 en 9 uit het bronnenboekje.

Inleiding

Een van de middelen die een officier van justitie kan inzetten in het opsporingsonderzoek is opsporingsberichtgeving. Via opsporingsberichtgeving vragen Openbaar Ministerie en politie via de media het publiek om hulp om voor het onderzoek relevante informatie te verkrijgen. Het vertonen van filmbeelden van een delict is een voorbeeld van opsporingsberichtgeving. Het OM kan besluiten om filmbeelden van een delict te vertonen (tekst 8). De rechtbank kan oordelen dat het uitzenden van filmbeelden niet op zijn plaats was (tekst 9).

Lees tekst 8.

Bij de opsporingsberichtgeving 'nieuwe stijl', zoals geschetst in tekst 8, kan zich het dilemma van de rechtsstaat voordoen.

- 4p 25 Leg uit hoe het dilemma van de rechtsstaat aan de orde kan komen bij het vertonen, door het OM, van beelden van ernstige delicten.

Vanaf het einde van de vorige eeuw heeft de overheid (steeds meer) een integraal veiligheidsbeleid ontwikkeld. Een voorbeeld daarvan is Burgernet.

- 2p 26 Leg uit dat het vertonen van beelden van ernstige delicten past in de ontwikkeling naar een steeds meer integraal veiligheidsbeleid.

- 2p 27 Leg uit dat de opsporingsberichtgeving zoals beschreven in tekst 8, zowel een preventieve als een repressieve werking kan hebben.

Zie tekst 8.

Er bestaan verschillende theorieën over de oorzaken van criminaliteit. Eén van deze theorieën is de rationele keuzetheorie.

- 2p 28 a Geef een beschrijving van de rationele keuzetheorie.
b Leg vervolgens uit dat je met behulp van de rationele keuzetheorie de aanpak van het OM, om beelden van ernstige misdrijven uit te zenden, kunt onderbouwen.

Zie de kop van tekst 8.

Het Openbaar Ministerie laat de opsporingsberichtgeving niet uitzenden voor de kijkcijfers. Diverse media hebben echter wel behoefte aan hoge kijkcijfers. Deze behoefte heeft een belangrijke invloed op de beeldvorming over criminaliteit.

- 2p 29 Leg het verband uit tussen de behoefte van massamedia aan hoge kijkcijfers en de beeldvorming over criminaliteit.

Lees tekst 9.

Uit tekst 9 blijkt dat er bij de aanpak van criminaliteit een spanningsveld kan ontstaan tussen de verantwoordelijkheden van de verschillende machten van de trias politica.

- 3p **30**
- a Tussen de verantwoordelijkheden van welke twee machten is er in dit geval een spanningsveld?
 - b Leg uit welke spanning er tussen de verantwoordelijkheden van deze twee machten is.

Zie tekst 9.

De rechter heeft de hoofdverdachte tot 10 maanden cel veroordeeld. Om iemand te veroordelen tot een straf, moet er aan een aantal voorwaarden voldaan zijn. Zo moet het feit strafbaar zijn, moeten alle bestanddelen van het gedrag binnen de delict-omschrijving vallen.

- 2p **31** Noem twee andere voorwaarden waaraan voldaan moet zijn voordat een rechter iemand kan veroordelen tot een straf.

Zie tekst 9.

Bij strafrecht kunnen we een onderscheid maken tussen daad(straf)recht en dader(straf)recht.

- 2p **32** Leg uit of de straf(fen) en de motivering die de rechtbank hiervoor geeft, overwegend passen bij daad(straf)recht of bij dader(straf)recht. Betrek in je antwoord het verschil tussen beide.

Opgave 4 Opsporingsberichtgeving

tekst 8

OM doet het niet voor de kijkcijfers

“We doen het niet voor de kijkcijfers. Ons doel is om meer informatie en tips te krijgen want we willen de zaak oplossen.”

- 5 Dat zegt woordvoester Martine Pilaar van het Openbaar Ministerie (OM) in Breda naar aanleiding van het opvallende aantal schokkende beelden en filmpjes van slachtoffers
- 10 van misdrijven dat recent op televisie vertoond is.
- Het OM is steeds minder terughoudend waar het gaat om opsporings-

- berichtgeving. Vaste kijkers van programma's als Opsporing Verzocht en
- 15 Bureau Brabant zien wekelijks de meest gruwelijke beelden voorbij komen of horen al dan niet anoniem de verhalen van slachtoffers. (...)
- 20 Het vertonen van beelden van ernstige delicten (beelden van daders én slachtoffers) werpt zijn vruchten af, is de ervaring van Jeroen Steenmeijer, woordvoerder van de politie Midden-
- 25 en West-Brabant. Na vertoning van de beelden van een ernstige mis-

handeling regende het telefoontjes, zegt hij.
Er werden ook al snel meer namen
30 genoemd dan er verdachten waren en daarmee benoemt Steenmeijer ook meteen het grote bezwaar van de opsporingsberichtgeving 'nieuwe stijl': mensen die niets met een delict
35 te maken hebben, lopen het risico via social media aan de schandpaal genageld te worden.
Maar: de verdachten van de mishandeling meldden zich al snel.
40 Steenmeijer: "Dit soort filmpjes maken dat de kijker echt getuige is van een zaak. Dat heeft meer impact dan een nieuwslezer die droog vertelt wat er gebeurd is. De kijker ziet: 'Dit
45 kan écht niet' en is meer bereid om te reageren. Meld Misdaad Anoniem werd in het begin ook afgedaan als een kliklijn. Dat beeld is helemaal veranderd. Mensen zijn het zat en
50 willen hun steentje bijdragen aan een veiliger maatschappij."

Bureau Brabant, het opsporingsprogramma van Omroep Brabant vertoonde eergisteren schokkende
55 beelden van het letsel van een slachtoffer van een gewelddadige beroving. Het Openbaar Ministerie koos hier heel bewust voor. Martine Pilaar: "We hadden geen
60 aanknopingspunten meer. En we willen die zaak oplossen." (...) "Waar de grens ligt? Niet in zo veel liters bloed of zo veel letsel", vervolgt Pilaar. Er zijn regels, vastgelegd in
65 de Aanwijzing Opsporingsberichtgeving¹⁾ en aan de hand van een bepaalde casus maakt de zaakofficier zijn afweging. En in dit geval is geoordeeld dat het vertonen van de
70 beelden van het slachtoffer proportioneel was, al gaat daar uiteindelijk de rechter over. Kijkers kunnen gechoqueerd raken, maar dat is niet het doel. Nogmaals: doel is dat we
75 de zaak oplossen", aldus de woordvoester van het OM.

naar: Helene Schenk, BNDeStem, 20 maart 2013

noot 1 Aanwijzing Opsporingsberichtgeving: Deze aanwijzing geeft aan wat opsporingsberichtgeving inhoudt, hoe en wanneer het Openbaar Ministerie (OM) de verschillende vormen ervan kan inzetten en aan welke omstandigheden het OM daarbij nog speciale aandacht moet geven.

tekst 9

Persrechter: “Belangen afwegen voor vrijgeven filmbeelden”

De beslissing van de rechtbank Oost-Brabant om ‘strafkorting’ toe te passen in een zaak over ernstige geweldpleging in Eindhoven, heeft tot commotie geleid. Veel mensen begrijpen niet dat de rechtbank twee maanden van de celstraffen heeft afgetrokken vanwege het uitzenden van filmbeelden van de geweldpleging, met grote gevolgen voor de verdachten. Eigen schuld, is een veelgehoorde reactie. Persrechter Lieneke de Klerk legt uit waarom de rechtbank dat anders ziet.

De officier van justitie eiste 24 maanden jeugddetentie tegen de hoofdverdachte, de rechtbank legde 10 maanden op. Hoe kan dat?
“De rechtbank neemt de feiten zeer hoog op”, zegt persrechter De Klerk. “Twee van de vier verdachten zijn dan ook schuldig bevonden aan poging tot doodslag. Maar de hoogst mogelijke jeugdstraf vond de rechtbank te veel. Daarbij keken de rechters naar straffen die voor soortgelijke delicten aan jeugdige daders worden opgelegd. In dit geval hebben de verdachten een blanco strafblad en deskundigen achten de kans op herhaling klein. Verder heeft de rechtbank twee maanden afgetrokken, omdat ze niet heeft kunnen vaststellen dat er bij het OM een belangenafweging heeft plaatsgevonden voordat de beelden werden vrijgegeven. (...) Uitzending van de filmbeelden heeft enorme gevolgen voor de verdachten. Hun namen en adressen zijn via internet verspreid, ze zijn bedreigd en achtervolgd, een verdachte was niet meer welkom op zijn opleiding
naar: www.rechtspraak.nl, 30 augustus 2013

en werkplek, een ander werd geweerd bij sportscholen. De kans is groot dat ze in de toekomst nog vaak met de gevolgen worden geconfronteerd. Daarnaast was er ook enorme media-aandacht. Eigen schuld, zegen sommige mensen. Dat is wel begrijpelijk, maar het gaat hier om minderjarige jongens. In het jeugdstrafrecht ligt het accent op een pedagogische aanpak. Niet voor niets worden jeugdzaken achter gesloten deuren behandeld.”

Het uitzenden van filmbeelden helpt wel erg bij de opsporing.

“Slachtoffer en samenleving hebben groot belang bij het opsporen van de daders van zo’n ernstig misdrijf, dat staat buiten kijf. De rechtbank heeft dan ook zeker niet gezegd dat het uitzenden van beelden nooit zou mogen. Maar het OM moet daar niet lichtvaardig mee omgaan, omdat de beelden altijd via internet beschikbaar blijven. Eigenlijk verwijt de rechtbank het OM dat het niet eerst gekeken heeft of er minder ingrijpende manieren zijn om verdachten op te sporen. (...)”

Worden rechters niet wanhopig van zo veel kritiek?

“Soms zijn mensen het niet eens met het oordeel van een rechter. Dat hoort erbij, daar moet een rechter tegen kunnen. Als rechter is het je taak om in een individuele zaak een rechtvaardig oordeel te geven. Als de verdachten of het OM het daarmee niet eens zijn, kunnen zij in hoger beroep. Het OM heeft dat inmiddels gedaan in deze zaak. We zijn benieuwd hoe het gerechtshof over deze kwestie zal oordelen.”